

Oporto - inte bara portvin

Det är kanske inte många som vet att staden Oporto inte stått fadder till begreppet Portvin utan också till hela Portugal.

Det är en intressant stad, inte bara för portvinsälskare, en eller två dagars besök räcker i allmänhet. Det kan kanske vara en aning riskabelt att alltför ingående fördjupa sig i portvinskällarna med sina fat som rymmer upp till 50 000 liter.

TEXT OCH FOTO: INGEMAR CARLSSON

Från den 354 meter långa bron Dona Maria Pia, 61 meter över floden Duoros trögflytande vatten, hade jag bra utsikt över Oporto. I Portugal, vars näst största stad den är med sina omkring 1,5 miljoner invånare, heter den dock bara Porto.

Till höger den gamla staden med sina granitgrå kyrkor, tätliggande hus med gråbruna fasader och röda tak som klättrar uppför kullarna.

Till vänster Vila Nova de Gaia, den nya staden. Det är här de håller till, de berömda affärshusen som handlar med portvin. Oportos främsta ambassadör som nått ära och berömmelse i alla delar av världen. Vila Nova de Gaia är det enda ställe varifrån Vinho do Porto lagenligt får exporderas.

På hustaken har man målat firmamännen i jättebokstäver. Jag känner igen de flesta - de engelska Sandeman, Cockburn och Croft tillsammans med

de portugisiska Borges, Barros och Ferreira.

Det började 1703 då ett affärsavtal upprättades mellan England och Portugal i vilket skotsk tweed skulle exporteras till Portugal i utbyte mot förtursrätt till portugisiskt vin.

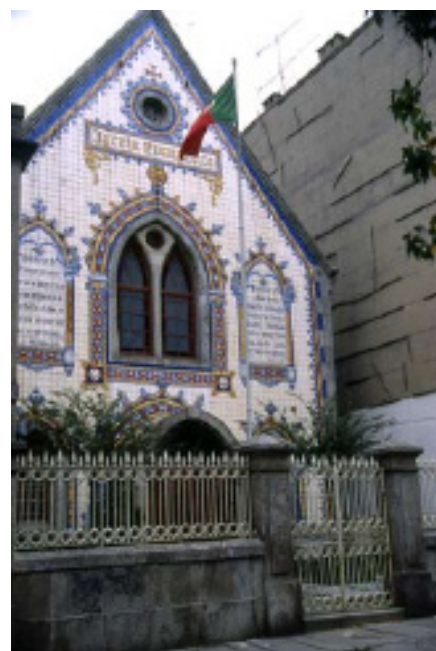
Som en följd av detta avtal välkomnade Oporto ankomsten av brittiska köpmän. De förde med sig sina familjer, bosatte sig för gott i landet men behöll i många fall sin engelska livsstil. Med vin terklimatet kände de sig hemtama, regn och dimma som på öriket.

Det allra heligaste

Någon timme senare passerade jag den uniformerade vakten till Sandemans vin-källare. Med en duns slog den tunga ekporten igen och jag befann mig inte det allra heligaste - men närapå. Jag hade inte blivit förvånad om jag här

möts en slängkappsförsedd gentleman i breddbrättad hatt - det allstades förekommande varumärket för huset Sandeman.

Det är inte alla vinfirmor som tar emot besök men de flesta är gästvänliga. Mottagningarna är mer eller mindre eleganta, likaså butikerna där man kan köpa med sig hem.

Sålunda styrkt av det som gjort Oporto berömt kan man återvända över floden Duoro på någon av de tre broarna. Förutom den äldsta och mest fotograferade, Dona Maria Pia, byggd av fransmannen Gérard Eiffel och invigd 1877, heter den andra Ponte Dom Luis som byggdes några år senare av en Eiffellärjunge och Ponte Arrabida som är en mycket modern konstruktion från 1963.

Gammal stad

Oporto är en mycket gammal stad. Så gammal att ingen med säkerhet vet när och av vem den grundades. En förromersk boplats, kallad Cale, är en av de uppgifterna som man tror mest på. En sak vet man däremot med större säkerhet. Det är staden Oporto som gett landet Portugal dess namn.

Efter många äventyrligheter kallades området i norr i mitten av 800-talet för Porto Cale, vilket senare blev Portugal, och därifrån spred sig portugiser söderut och ockuperade de övriga delarna av landet.

Under alla år har Oportoborna varit stora patrioter. När Henrik Sjöfararen utrustade sin expedition för erövringståg till Ceuta i Nordafrika 1415 slaktades all nötboskap ned. Själva nöjde sig invånarna med inälvorna. Av dessa lyckades de laga till en rätt som i dag betraktas som en delikatess på matsedeln. "Tripas à Moda do Porto", en inälvsrätt på Oportovis, har också gett

invånarna ett kanske inte så vackert öknamn - "tripeiros" eller inälvstätarna.

Torres dos Clérigos 75 meter höga torn syns över hela Oporto, I förgrunden syns ryttarstatyn utanför katedralen.

Gamla bron över floden Duoro.

Ovan; I vinkällaren.

Th; Är de inte duktiga, portugisiskorna när de balanse-
rar sina tunga bördor på huvudet.

I en stilfullt inredd receptionssal, med
markeringar på väggarna över Duoros
vattenstånd de gånger den har svämmat
över, bjöds jag på ett par sorters portvin
och filmförevisning innan guiden låste
upp järndörren till vinkällarna för en
rundvandring.

Vid floden Duoros övre lopp, på
gränsen till Spanien, ligger de stora vin-
gårdarna på sluttningarna. Vinplantorna
lever ett hårt liv. De klamrar sig fast på
minimala hyllor, sticker ned sina rötter
i sprickor i berget, ibland tiotals meter,
för att få tag på vatten. Vinets karaktä-
ristiska jordsmak kommer från ett helt
kalkfritt jordlager.

Vårarnas ofta intensiva störtregn är
en hjärt kontrast till sommarmånadernas
olidliga hetta i de trånga dalgångarna.
Temperaturer på över + 40 grader C är
vanligt. Luften står stilla. På vintern
kommer frosten och snön.

Skörd

Under några hektiska dygn på hösten
pågår vinskörden under musik, dans
och sång. Första etappen för vinet blir
pressningen, som numera sker utan den
bekanta barfotatrampningen. På några
få ställen har man behållit denna, som
en attraktion för turisterna. Men det är
många som sörjer över de moderna på-
funden, trampningen anses fortfarande
överlägsen.

Musten jäses under viss tid varefter
processen avbryts genom att sprit från
vita druvor tillsätts så att inte sockerhal-
ten går ner för mycket.

I april fraktas vinet ned till vinkvar-
teren i Oporto för att mogna på fat av
rysk ek under många års lagring. För
skedde frakten på "barcos rabelos",
flodbåtarna med sina karaktäristiska

segel. Numera är transportmedlen mo-
derna, tåg och tankbilar.

Det fortsatta förädlingsförfarandet
sker dock fortfarande enligt urgamla
metoder.

På sommaren är vinfirmornas käl-
larvalv
fyllda med besökare som provsmakar
och kikar in i mörka källarvalv med
rymmande uppåt 50 000 liter. I ännu
mörkare prång hittar man flaskor, iotals,
hundratals, år gamla och försedda med
spindelväg.

Uppmärksammat lyssnar man till
historien om portvinet varefter besöket
avslutas med ny provsmakning och en
poängterad helig regel för rätt portvin-
skultur. "Alltid vitt vin före maten, rött
efter."

*"Portvin - det enda vin i vilket
en skål för engelske kungen el-
ler drottningen får utbringas".*

Utsikt över gamla Oporto md den nyaste bron över Duoro, Ponte Arrábida,

Medan vi ändå är inne på mat bör den grillade kabeljon nämnas liksom ”chaves”, en speciell skinka som är verkligt läcker.

Ingen turiststad

Oporto är ingen turiststad. Man kanske stannar till där en dag för att göra ett besök i vinkällarna och en snabb rundtur till några av de inte alltför många sevärdheterna. Vid en första anblick verkar staden rörig och svår att hitta i.

Det kanske beror på att den är mycket backig, byggd på kullar som den är, och att de flesta gatorna är trånga. Endast ett par breda affärsgator skär genom stadskärnan.

Spridda över staden ligger flera monument och kyrkor. Däremot saknar man de gamla patricierhusen. Borgarna har aldrig tillåtit överklassen att slå sig ned.

Från katedralen har man bra utsikt över de röda hustakens gytter. På många upptäcker man små glaskupoler. Genom dessa sipprar dagsljuset in i mörkt belägna bakrum.

Katedralen liknar mer en fästning än en kyrkans boning. Den reser sig också på den plats där den forna fästningen låg och började uppföras på 1100-talet.

I synfältet har man hela tiden Torre dos Clérigos, ett 75 meter högt, smäckert och kandelaberliknande klocktorn till kyrkan med samma namn. Det är landets högsta byggnad, ritad av italieneren Nicoló Nazzoni 1732-1784, och ett landmärke för alla fartyg som söker sig in till Oporto från Atlanten.

Guld och silver

Ingen besökare kan motstå utbudet av silver- och guldarbeten från de tätt intill varandra liggande affärerna på Rua das Flores. Skyltfönstrarna är här fyllda med halsband, armband och örhängen. Allt detta fina arbete kommer från byarna Gondomar och Valbom utanför Oporto. I små ateljéer arbetar här skickliga hantverkare med tillverkningen. Man skall inte bli rädd för tyngden på exempelvis tjocka örhängen. De är inte massiva. Längs samma gata ligger också många affärer där interiören inte förändrats, där tiden stått stilla och man kan förnimma en fläkt av det gamla Oporto. Stadsbilden bryts av med några gröna öppna platser såsom stadens centrum, Praça da Liberdade med kungen Pedro IV:s ryttnarstaty, bankpalats och det vackra stadshuset. De många caféerna

är mycket välbesatta av män som över ett glas portvin eller en liten kopp starkt och svart kaffe gör upp dagens affärer. Vid flodstranden ligger de gamla arkaderna med livlig kommers av fisk, grönsaker, husgeråd m m och som på helgerna förvandlas till en färgsprakande marknad.

San Franciskus kyrka ser inte mycket ut från utsidan. Men stig in! Hela interiören i denna granitkyrka är täckt med förgylld träskulptur. Allt är guldkimrande i en förunderlig sago-stämning.

Vid samma torg som kyrkan ligger också börsen och Instituto de Vinho do Porto. Det senare i ett 1700-talspalats i

vars inre allt som rör portvinet, dess kvalitet, ekonomi och reklam kontrolleras.

Tiden räcker säkert till ett besök i museum Soares dos Reis som fått sitt namn efter Portugals främste skulptör. Det är inrymt i ett 1700-talspalats och innehåller arkeologiska samlingar, porslin, målningar och skulpturer. Soares dos Reis, som levde på 1800-talet, hedras med en egen sal med hans mest berömda verk.

Som utflyktsmål i närheten kan nämnas hela Minhodistriktet med sina djupa dalgångar och höstens vinskördar..

Topp 10 i Oporto

1. **Cais de Galas vinkällare**
2. **Serralves museum.**
Konstmuseum omgivet av en vacker park.
3. **Casa da Musica**
Ett arkitektoniskt mästerverk av den världsberömda arkitekten Rem Koolhaas.
4. **Sao Franciskokyrkan**
Utan tvekan en av Europas intressantaste kyrkor.
5. **Cais da Ribeira**
Färgrik flodstrand upptagen på Världsarvslistan.
6. **Palacio da Bolsa**
Extra vacker interiör i det f d börshuset.
7. **Dom Luisbron**
Innan byggdet av Eiffeltornet var detta ett mästerverk i stål.
8. **Katedralen**
Fästningsliknande katedral från 1100-talet där prins Henrik Sjöfararen döptes.
9. **Clerigostornet**
Landmärke som syns över hela staden.
10. **Soares dos Reismuséet.**
Nationellt konstmuseum uppkallat efter en av landets toppartister.

